

מדור השפה העברית

ריאיון עם עיסאם מח'ול על המציאות האזורית אחרי לוזאן

מחבר: מערכת "זו הדרך".

תאריך: 13 באפריל 2015.

מקור: עיתון "[זו הדרך](#)" - גיליון 14 2015.

תמלול קידוד להגהה: גל י.

עם החתימה בשבוע שעבר בעיירה לוזאן בשווייץ על ההסכם בין איראן לבין המעצמות, בעניין פרויקט הגרעין האיראני, יצא ראש הממשלה בנימין נתניהו במתקפה חריפה על הממשל האמריקאי ועל ההסכם שהושג. על המשמעויות האזוריות של ההסכם שוחחנו עם עיסאם מח'ול, חבר הלשכה הפוליטית של מק"י ויו"ר מכון אמיל תומא לעיונים פלסטיניים וישראליים, אשר בדצמבר 2013 יזם את כנס חיפה הבינלאומי למען מזרח תיכון חופשי מנשק גרעיני ומנשק להשמדה המונית.

מדוע בחר נתניהו להטיל את כל כובד משקלו על הנושא האיראני?

הקיבעון של ממשלת ישראל לגבי איראן אינו קיבעון ביטחוני. לישראל לא נשקפת סכנה אמיתית מפצצה גרעינית איראנית, אלא להיפך – ישראל היא האיום הגרעיני העיקרי במזרח התיכון. לכן, מה שגורם לנתניהו להזדקק ולעמוד על רגליו האזוריות לגבי ההבנות שהושגו בלוזאן, הוא השינוי המדיני במעמדה של איראן באזור. העובדה שהמעצמות נאלצו להכיר באיראן ככוח מרכזי במזרח התיכון, שבלעדיו לא ניתן לקבוע הסדרים אזוריים, היא שהביאה לתגובה הישראלית החריפה. ממשלת ישראל הייתה רוצה להעמיק את הבידוד של איראן, אבל כתוצאה מההתפתחויות – דווקא היא זו המבודדת בעולם יותר ויותר.

מניעת התחמשותה הגרעינית של איראן קשורה בהכרח בשאלה של הפיכת המזרח התיכון כולו לאזור חופשי מנשק גרעיני. לא תיתכן מציאות בה ישראל תשמור על המונופול הגרעיני שלה במזרח התיכון, ולכן – המוצא היחיד הוא לקדם פירוק כולל באזור.

מה משמעות העימות בין ממשלת ישראל לבין הממשל האמריקאי, לגבי ההסכם?

העימות בין נשיא ארה"ב, ברק אובמה, לבין ראש הממשלה נתניהו הוא סתירה המצויה במסגרת היחסים הקיימים בין ישראל לבין ארה"ב, אולם יש לסתירה זו פוטנציאל להתפתח לסתירה יסודית, בעלת אופי אסטרטגי.

החרפת היחסים בין ישראל לבין ארה"ב אינה נובעת רק מהיחסים האישיים העכורים בין מנהיגי שתי המדינות, אלא משינויים בגישתה של ממשלת ישראל. באופן היסטורי, ממשלות ישראל זכו בהישגים כאשר היו מתואמות עם התכניות האימפריאליסטיות במזרח-התיכון – התכניות האמריקאיות, ולפני כן – הצרפתיות והבריטיות. אולם חלק מהחוגים השליטים בישראל מנסים כעת לכפור בחוקיות זו, ולנסות לערער על התכנונים האמריקאיים במזרח התיכון.

מצב עניינים זה נוצר בעקבות שני כישלונות: המהלכים האחרונים של ארה"ב במזרח התיכון (המלחמות באפגניסטאן ובעיראק, המתקפה על סוריה, וכו') אומנם הביאו לכיבושים ולהרס, אולם לא הצליחו להשיג את מטרותיהם הפוליטיות ולהשליט את ההגמוניה של ארה"ב בארצות בהן לחמה. כתוצאה מכך, נפגעה מעמדה. זה הכישלון הראשון שאיפשר את המתח ביחסי ישראל-ארה"ב. הכישלון השני שאיפשר את המתח ביחסי ישראל-ארה"ב, הוא הכישלון אותו חוותה ישראל בניסיונותיה להפעיל כוח צבאי כלפי העמים באזור: במלחמת לבנון השנייה (2006) ובמלחמות האחרונות בעזה (2008-2009, 2012, 2014). ישראל לא הצליחה להשיג את המטרות האסטרטגיות שהציבה לעצמה במלחמות אלה, וכך המחישה לארה"ב שהיא לא תמיד מצליחה לספק את הסחורה.

לכן, הכישלון הישראלי הוכיח לארה"ב שיששראל אינה כל יכולה, כשם שהכישלון האמריקאי הוכיח לישראל שארה"ב אינה כל יכולה. זה הרקע להתנגחויות ולחילוקי הדעות בין הממשל האמריקאי לבין הממשלה בישראל.

בבחירות לכנסת, דגלו מנהיגי המחנה הציוני בקו של "שיקום היחסים עם ארה"ב"...

יצחק הרצוג וציפי לבני היו מוכנים ליישר קו עם האסטרטגיה האמריקאית במזרח התיכון, ולנסות לשכנע את ארה"ב כי ישראל בהנהגתם תהיה תלויה יותר בארה"ב מאשר ישראל בהנהגת נתניהו. אבל זו אינה מדיניות אלטרנטיבית, אלא מדיניות של העמקת התלות של ישראל בהגמוניה האמריקאית באזור. עוד חשוב לציין, שהרצוג ולבני גיבו את עמדתו של נתניהו כלפי ההבנות עם איראן.

מאפיין חשוב נוסף של המדיניות הישראלית בעת האחרונה, שגם עליו אין מחלוקת מצד הרצוג ולבני, הוא ההסתמכות הגוברת והולכת על הריאקציה הערבית. נתניהו תקף את "ציר איראן-לוזאן-תימן", אולם הוא פועל לשלב את ישראל בציר חלופי, הכולל מדינות דוגמת סעודיה, המכונות "מתונות", ואשר תומכות בארגון הטרור דאע"ש.

ישראל הופכת שותף פוליטי במלחמות שמתנהלות כיום בתימן ובסוריה, ומעמידה עצמה כבעלת אינטרס בפירוק עיראק. לכן, ממשלת ישראל ממלאת תפקיד מסוכן עבור האזור, ובמובן זה – גם תפקיד מסוכן עבור העם בישראל.